

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ด้านการสูบบุหรี่ สิ่งแวดล้อม และด้านการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง คนในบ้าน และการรักษาพยาบาลเมื่อมีอาการเจ็บป่วย ปัจจัยที่จะศึกษา ได้แก่ การได้รับการฝึกอบรมหรือประชุมต่อเนื่อง จำนวนปีที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุข เพศ อายุ รายได้ การนิเทศงานจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

ลักษณะประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขที่ผ่านการอบรม และยังคงปฏิบัติงานอยู่ในชุมชนผู้มีรายได้น้อยเทศบาลนครเชียงใหม่ทั้งหมด 13 ชุมชน จำนวน 100 คน โดยใช้วิธีการแจงนับแบบครบถ้วน (total enumeration) จากชุมชนต่างๆ ดังนี้

1. ชุมชนบ้านท้อเมืองล้ง	จำนวน	20 คน
2. ชุมชนสันติธรรม	จำนวน	15 คน
3. ชุมชน 5 ธันวาคม	จำนวน	12 คน
4. ชุมชนท่าสะท้อน	จำนวน	11 คน
5. ชุมชนหัวฝาย	จำนวน	10 คน
6. ชุมชนสองพี่น้อง	จำนวน	9 คน
7. ชุมชนแม่ขิง	จำนวน	9 คน
8. ชุมชนระแงง	จำนวน	7 คน
9. ชุมชนฟ้าใหม่ระตุก้อม	จำนวน	6 คน
10. ชุมชนทิพย์เนตร	จำนวน	1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง ซึ่งผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นเอง โดยการศึกษาค้นคว้าเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยคำถามปลายปิด และปลายเปิด แบ่งเป็น 4 ส่วน จำนวน 58 ข้อ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะประชากรด้านสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ อายุ เพศ ศาสนา ระดับการศึกษา สถานภาพในครอบครัว สถานภาพสมรส ลักษณะของอาชีพ รายได้ สมาชิกที่ต้องรับผิดชอบในการเลี้ยงดู จำนวนปีที่เป็นอาสาสมัคร สาธารณสุข การได้รับการฝึกอบรมหรือประชุมเพิ่มเติมต่อเนื่อง การได้รับการนิเทศงานจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การนำความรู้ที่ได้รับไปใช้จำนวน 22 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมและบริเวณบ้านเกี่ยวกับการปฏิบัติ ได้แก่ การมีและใช้ส้วม การกำจัดขยะ การกำจัดน้ำเสีย แหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ จำนวน 12 ข้อ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง คนในบ้าน และการรักษาพยาบาลเมื่อมีอาการเจ็บป่วย จำนวน 9 ข้อ

ส่วนที่ 4 แบบสังเกตด้านการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง และการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับอนามัยของผม เล็บ ผิวหนัง ฟัน เสื้อผ้า ที่พักอาศัย สภาพภายในบ้านและบริเวณบ้าน แสงสว่างภายในบ้าน ห้องครัวหรือที่ประกอบอาหาร ตู้กับข้าว การระบายน้ำ ใต้ถุนบ้านและบริเวณบ้าน สภาพของถังขยะ ส้วม และน้ำใช้ภายในบ้าน จำนวน 15 ข้อ

การให้คะแนนและการแบ่งระดับคะแนน

การให้คะแนน

พฤติกรรมสุขภาพ (การปฏิบัติ) ในการศึกษานี้แบ่งการให้คะแนนออกเป็น

1. ข้อละ 1 คะแนน มี 17 ข้อ (คำถามส่วนที่ 1 ข้อที่ 18 และคำถามส่วนที่ 3

ข้อที่ 1 ถึง 2)

2. ข้อละ 2 คะแนน มี 27 ข้อ ถ้าตอบถูกต้องสมบูรณ์ 1 ข้อ ได้ 2 คะแนน
 คำตอบถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ 1 ข้อ ได้ 1 คะแนน (คำถามส่วนที่ 2 ข้อที่ 1 ถึง 12 และคำถาม
 ส่วนที่ 4 ข้อที่ 1 ถึง 15)

รวมคะแนน = 71 คะแนน

การแบ่งระดับคะแนน เป็น 3 ระดับ โดยวิธีอิงเกณฑ์ ดังนี้

ระดับคะแนนพฤติกรรมสุขภาพด้านการสุขภาพสิ่งแวดล้อม

ระดับคะแนน 0 - 15 ถือว่ามีพฤติกรรมสุขภาพอยู่ในระดับต้องปรับปรุง

ระดับคะแนน 16 - 30 ถือว่ามีพฤติกรรมสุขภาพอยู่ในระดับพอใช้

ระดับคะแนน 31 - 46 ถือว่ามีพฤติกรรมสุขภาพอยู่ในระดับดี

ระดับคะแนนพฤติกรรมสุขภาพด้านการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง คนในบ้าน

ระดับคะแนน 0 - 8 ถือว่ามีพฤติกรรมสุขภาพอยู่ในระดับต้องปรับปรุง

ระดับคะแนน 9 - 17 ถือว่ามีพฤติกรรมสุขภาพอยู่ในระดับพอใช้

ระดับคะแนน 18 - 25 ถือว่ามีพฤติกรรมสุขภาพอยู่ในระดับดี

การหาความเที่ยงตรงของ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตที่ได้สร้างขึ้นไป ตรวจสอบหาความเที่ยงตรง
 ตามเนื้อหา (content validity) โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ และ
 ประสบการณ์ในการทำวิจัย พิจารณาเนื้อหาให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษารวม 5 ท่าน
 คือ

1. ผู้เชี่ยวชาญทางด้านงานสาธารณสุขมูลฐาน 4 ท่าน

2. ผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันวิจัยสังคม 1 ท่าน

หลังจากที่ผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์นั้นมา

ปรับปรุงแก้ไข เพิ่มเติมให้มีความชัดเจนด้านเนื้อหา ความเหมาะสมด้านภาษา และการสื่อ
 ความหมายให้มีความเหมาะสมก่อนนำไปทดลองใช้

การนำแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตไปทดลองใช้ โดยการทดลองกับ อสม.
ชุมชนสันติธรรม จำนวน 9 ราย ชุมชนท่าสะอาด จำนวน 11 ราย รวมจำนวน 20 ราย
เมื่อวันที่ 8 ถึงวันที่ 10 พฤษภาคม 2535 แล้วนำมาปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง เนื่องจากผู้วิจัยเป็นหนึ่งในกรรมการ
จัดการฝึกอบรม เป็นวิทยากร และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับอสม. ทุกคน ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่
ถูกต้องตรงความเป็นจริง จึงจัดพนักงานสัมภาษณ์ที่อสม. ไม่รู้จักเป็นผู้เข้าไปสัมภาษณ์ และ
สังเกตตามแบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตที่เตรียมไว้ การเก็บข้อมูลเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่
16 พฤษภาคม 2535 ถึงวันที่ 15 มิถุนายน 2535 โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการ

1.1 เข้าพบนายกเทศมนตรีนคร เชียงใหม่ เพื่อขออนุญาตดำเนินการศึกษาและ
เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ชุมชนผู้มีรายได้น้อยเทศบาลนครเชียงใหม่ 13 ชุมชน

1.2 ประสานงานกับเจ้าหน้าที่งานพัฒนาชุมชน ฝ่ายสวัสดิการสังคม เทศบาล
นครเชียงใหม่ เพื่อขอความร่วมมือในการเตรียมชุมชนที่จะเข้าไปเก็บข้อมูล

1.3 ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุขข้างกลาง แขวงเมือง
และงานส่งเสริมสุขภาพ กองอนามัยสิ่งแวดล้อม เทศบาลนครเชียงใหม่ เพื่อขอความร่วมมือ
ในการเตรียมชุมชนที่จะเข้าไปเก็บข้อมูล และขอรายชื่ออสม. ที่ยังคงปฏิบัติงานอยู่

1.4 ประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยให้แก่ประธานอสม. และอสม. ทุกคน
ที่เข้าร่วมประชุมประเมินผลการจัดงานชมรมอสม. เทศบาลนครเชียงใหม่ (ได้บรรจุเข้าใน
วาระการประชุม)

1.5 เตรียมเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.6 วางแผนกำหนดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.7 อบรมพนักงานสัมภาษณ์ จำนวน 3 คน เพื่อให้เกิดความเข้าใจงานการวิจัย เครื่องมือได้อย่างถูกต้องตรงกัน และสามารถสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ เรื่องที่อบรมปฐมนิเทศ ได้แก่

- 1.7.1 ความเป็นมา ความสำคัญ และวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 1.7.2 วิธีการเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตและวิธีการกรอกข้อมูล
- 1.7.3 วัตถุประสงค์ของข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์แต่ละข้อ
- 1.7.4 หลักเกณฑ์การให้คะแนนในแบบสังเกต
- 1.7.5 การตรวจทบทวนข้อมูลและส่งข้อมูล
- 1.7.6 เทคนิคการสัมภาษณ์ เพื่อได้ข้อมูลเพิ่มเติม นอกเหนือจากแบบ

สัมภาษณ์

- 1.7.7 กำหนดหน้าที่และวิธีปฏิบัติในการเก็บข้อมูล

1.8 แนะนำพนักงานสัมภาษณ์ให้รู้จักกับประธานอสม. ทุกชุมชน เพื่อนัดวัน เวลา สถานที่ ที่จะเข้าไปทดสอบเครื่องมือและทดลองสัมภาษณ์อสม. จำนวน 20 ราย ก่อน จะทำการสัมภาษณ์จริง

1.9 ประชุมพนักงานสัมภาษณ์หลังจากที่ทดสอบเครื่องมือ และทดลองสัมภาษณ์ (pretest) เพื่อหาข้อบกพร่องจะได้ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมต่อไป

2. ขั้นตอนในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการสังเกต

2.1 พนักงานสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ และการสังเกตตาม แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต

2.2 ผู้วิจัยได้พบกับผู้นำชุมชน เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม นอกเหนือจากแบบสัมภาษณ์ ในเรื่องการปฏิบัติงานของอสม. รวมถึงปัญหาอุปสรรค

2.3 ผู้วิจัยติดตามผลการเก็บข้อมูลเป็นระยะ ๆ

2.4 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่รวบรวมได้

2.5 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. บรรณาธิกรข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แบบสังเกต ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูล
2. กำหนดรหัสและลงรหัสเป็นเลขหมาย ในแบบสัมภาษณ์ และแบบฟอร์มลงรหัส เพื่อเตรียมการวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์
3. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ (Statistical Package for the Social Sciences/Personal Computer) ใช้ระเบียบวิธีการทางสถิติดังนี้
 - 3.1 สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) แสดงการกระจายของตัวแปร โดยการแจกแจงความถี่ และคิดอัตราร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ยมัธยฐานเลขคณิต (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation หรือ S.D.)
 - 3.2 สถิติเชิงวิเคราะห์ (analytical statistics) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร stepwise multiple regression analysis (การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน)